

Проф. др Димитрије Теранић

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

СТИЦАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА И ГРАЂАНСКО СРОДСТВО

Аутор у раду настоји да проучи однос правних правила којима се у појединим законодавствима уређује право на стицање предмета домаћинства са правилима којима се уређују правне посљедице заснивања грађанског сродства. Будући да је у неким правним системима предвиђено да заоставштину не чине предмети домаћинства мање вриједности који служе свакодневним потребама одређених лица, аутор поставља питање да ли се овим правом могу користити лица из грађанског сродства. Такође, у раду се настоји установити дејство могућег искључења и ограничења насљедних права усвојеника код непотпуног усвојења на стицање предмета домаћинства. Предмет проучавања су и посљедице утврђивања неважности акта о заснивању усвојења након смрти једног од лица из усвојеничког односа на стицање предмета домаћинства. Аутор закључује да усвојилац и усвојеник, како из потпуног, тако и непотпуног усвојења у свим проучаваним законодавствима имају право на стицање предмета домаћинства. Искључење или ограничење насљедних права усвојеника приликом заснивања непотпуног усвојења, нема никакво дејство на ово право. Исто тако, утврђивање неважности акта којим је засновано усвојење након оставиоачеве смрти нема утицаја на стицање предмета домаћинства мање вриједности.

Кључне ријечи: Стицање предмета домаћинства; Грађанско сродство; Потпуно усвојење; Непотпуно усвојење.

1. УВОД

У насљедноправним прописима који су примјењивани у Републици Српској и Републици Србији до ступања на снагу важећих закона, било је прописано да надживјелом брачном другу и потомцима оставиоачевим који су живјели са оставиоцем у истом домаћинству припадају предмети домаћинства који служе за задовољавање њихових свакодневних потреба,

Димитрије Теранић, *dimitrije.ceranic@pravni.ues.rs.ba*.

као што су покућство, намјештај, постелина и слично, али не и ако су ови предмети знатније вриједности.¹ Тако издвојени предмети не би се узимали у обзир при израчунавању нужног дијела, нити би се урачунавали насљеднику у његов насљедни дио.² Издвојени предмети домаћинства постајали су сусвојина овлашћених лица.³ У важећим законима о наслеђивању Републике Српске и Републике Србије, предвиђено је да заоставштину не чине предмети домаћинства мање вриједности (покућство, намјештај, постелина и слично) који служе свакодневним потребама оставиоцевих потомака, његовог супружника и родитеља, ако су са оставиоцем живјели у истом домаћинству, већ они постају заједничка својина ових лица.⁴

Осим измјена у погледу круга лица која се могу служити овим правом (додати су оставиочеви родитељи), као и у погледу правног режима на предметима домаћинства (умјесто сусвојине, предмети домаћинства постају заједничка својина), можемо рећи да је у правима Српске и Србије дошло и до промјене самог назива овог правног института. Примјеренији назив сада је „стицање предмета домаћинства“, у односу на раније „издвајање предмета домаћинства“.⁵

Пошто је право на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности посљедњих година доживјело одређене промјене, чини нам се смисленим његово детаљније проучавање. Ма колико чудно звучало, спорна могу бити и најједноставнија питања попут тога каква је правна природа ове установе као и ко све има право на стица-

¹ О историјату установе издвајања предмета домаћинства, вид. С. Марковић, „Наслеђивање предмета домаћинства у светлу концепције о минимуму егзистенције“, *Зборник радова Правно-економског факултета у Нишу* 8/1969, 211–227.

² Вид.: Закон о наслеђивању – ЗОН СР БиХ, *Службени лист СР БиХ*, бр. 22/73, 22/75, 38/78, 7/80 – пречишћени текст, и 15/80 – исправка, чл. 36; Закон о наслеђивању – ЗОН СР Србије, *Службени гласник СР Србије*, бр. 52/74 и 1/80, чл. 33. Оваква рјешења потицала су из савезног Закона о наслеђивању из 1955. год. Вид. Закон о наслеђивању – СЗОН, *Службени лист ФНРЈ*, бр. 20/55 и *Службени лист СФРЈ*, бр. 12/65 и 47/65, чл. 38.

³ Иако ово није изричито било предвиђено, на овакав закључак упућивале су одредбе одговарајућих правних прописа. Вид. Закон о основама својинскоправних односа – ЗО-СПО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, и *Службени гласник Р. Српске*, бр. 38/03, чл. 18, ст. 1. Прије усвајања Закона о основама својинскоправних односа, неки аутори су сматрали да се предмети домаћинства стичу у заједничку својину. Вид. А. Финжгар, *Дедно право Југославије*, Правна факултета Универзе в Љубљани, Љубљана 1962, 83.

⁴ Вид.: Закон о наслеђивању – ЗОН РС, *Службени гласник Р. Српске*, бр. 1/09, 55/09 – испр., 91/16, 28/19 – одлука УС и 82/19, чл. 2, ст. 3; Закон о наслеђивању – ЗОН Србије, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 46/95, 101/03 – одлука УС и 6/15, чл. 1, ст. 3. И у Преднацрту грађанског законика Србије, предложена је истоветна одредба. Вид. Преднацрт грађанског законика Србије, Књига пета, Наслеђивање, 2019, чл. 2504, ст. 3.

⁵ Будући да се назив овог правног института разликује у законодавствима насталим на простору бивше Југославије, настојаћемо да се на различитим мјестима користимо одговарајућим изразом.

ње предмета домаћинства у појединим националним законодавствима. Рецимо, да ли то право имају ванбрачни супружник односно усвојилац и усвојеник из непотпуног усвојења. Такође, спорно може бити и питање какво дејство на ова правила има могуће искључење и ограничење наследних права усвојеника код непотпуног усвојења, као и могуће накнадно утврђивање неважности акта о заснивању усвојења.

Пошто смо се неким од ових питања већ теоријски бавили,⁶ а нека намјеравамо да истражимо,⁷ у овом раду преостаје нам да се позабавимо питањем односа права на стицање предмета домаћинства и грађанског сродства. Предмет истраживања биће законодавства са простора некадашње Југославије, као и теоријски ставови саопштени на ову тему у српској и иностраној правној књижевности. На крају, намјера нам је да предложимо рјешења *de lege ferenda*.

2. ИЗДВАЈАЊЕ ОДНОСНО СТИЦАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА У ЗАКОНОДАВСТВИМА СА ПРОСТОРА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

У законодавствима насталим на простору некадашње Југославије, са изузетком права Србије и Републике Српске о којима смо већ говорили, право на предмете домаћинства мање вриједности, по узору на некадашње југословенско право, нормирано је законима о наслеђивању у дијелу гдје су прописана правила о израчунавању нужног дијела. Дјелимичан изузетак у том смислу представља црногорско право, у коме је редакционом грешком на два мјестима регулисан исти правни однос.⁸ С тим у вези, наглашавмо да право на стицање предмета домаћинства у праву Црне Горе имају сва лица која улазе у круг законских наследника и која су са оставиоцем живјела у заједничком домаћинству.⁹

⁶ За 34. сусрете Копаоничке школе природног права, који ће се у „онлајн“ облику одржати 22. децембра 2021. године под сталним насловом „Правда и право – Посвећено оснивачу Копаоничке школе природног права академику проф. др Слободану Перовићу“, послали смо саопштење под насловом „Правна природа права на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности“, које је у тренутку писања овог рада у поступку рецензирања.

⁷ За Х Научни скуп поводом Дана Правног факултета, који ће се одржати 30. октобра 2021. године на општу тему „Противрјечја савременог права“, послали смо сажетак под насловом „СТИЦАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА МАЊЕ ВРИЈЕДНОСТИ И ВАНБРАЧНА ЗАЈЕДНИЦА“.

⁸ Вид. Закон о наслеђивању – ЗОН ЦГ, *Службени лист Црне Горе*, бр. 74/08 и 75/17 – одлука УС, чл. 3, ст. 3 и чл. 35. Слично је учињено и у праву Републике Српске. Вид. ЗОН РС, чл. 2, ст. 3 и чл. 38.

⁹ Истог става су још неки теоретичари. Вид. О. Антић, *Наследно право*, Београд 2009, 70. Овом ставу придружили су се и писци који су раније изражавали бојазан да би у пракси могло доћи до спорења о томе. Упор.: Д. Ђурђевић, *Основи наследног права Црне Горе*,

Насљедноправним прописима Хрватске, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта БиХ, предвиђено је да надживјелом брачном другу и оставиоцевим потомцима који су са оставиоцем живјели у истом домаћинству (у тренутку смрти), припадају предмети домаћинства који служе за задовољавање њихових свакодневних потреба, као што су покућство, намјештај, постелина и слично, али не ако су ови предмети знатније вриједности.¹⁰ Македонски законотворац, под истим условима као и у поменутом три законодавства, предмете домаћинства додјељује брачном другу, прецима, усвојоцима, потомцима, усвојеницима и њиховим потомцима, али и лицима која су живјела са оставиоцем у трајној заједници (храњеник, хранилац, пасторак, пасторка, очух, маћеха, снаха, свекар, свекрва, зет, таст, ташта, и остали крвни сродници).¹¹ У словеначком праву прихваћен је исти законодавни приступ, само што се поред оставиоцевог супружника и потомака помињу и оставиочеви усвојеници и њихови потомци.¹²

У свим наведеним правним системима (Хрватска, Словенија, Црна Гора, Сјеверна Македонија, Федерација БиХ, Брчко Дистрикт БиХ) наглашено је да се издвојени предмети домаћинства не узимају у обзир при израчунавању нужног дијела, нити се урачунавају насљеднику у његов насљедни дио.¹³ Такође, у свим овим законодавствима прихваћено је рјешење по коме се предмети домаћинства стичу у сусвојину, што је предвиђено насљедноправним или стварноправним прописима.¹⁴

Када сагледамо законска рјешења у свих осам законодавстава насталих на простору некадашње СФРЈ, можемо извести неколико заједничких подгорница 2010, 48; Д. Ђурђевић, „Актuelна реформа насљедног права у Црној Гори“, *Анали Правног факултета у Београду* 1/2009, 273. Међутим, неки аутори сматрају да се овим правом у Црној Гори могу користити само потомци и супружник. Вид. Ј. Ђ. Видић Трнинић, „Утицај заједнице живота, имовинског стања и радне способности насљедника на конструкцију правила законског насљеђивања“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 4/2015, 1768. О критици овог става писали смо у раду послатом за 34. Сусрете Копаоничке школе, под насловом „Правна природа права на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности“, па овдје нећемо говорити о томе.

¹⁰ Вид.: Закон о насљеђивању – ЗОН Хрватске, *Народне новине Р. Хрватске*, бр. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15 и 14/19, чл. 76, ст. 1; Закон о насљеђивању у Федерацији БиХ – ЗОН ФБиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 80/14 и 32/19 – одлука УС, чл. 36, ст. 1; Закон о насљеђивању Брчко Дистрикта БиХ – ЗОН БД БиХ, *Службени гласник БД БиХ*, бр. 36/17, чл. 36, ст. 1.

¹¹ Вид. Закон за наследувањето – ЗОН Македоније, *Службен весник на Р. Македонија*, бр. 47/96, чл. 37 у вези са чл. 29.

¹² Вид. Закон о дедовању – ЗОН Словеније, *Урадни лист СР Словеније*, бр. 15/76 и 23/78 и *Урадни лист Р. Словеније*, бр. 13/94 – ЗН, 40/94 – одл. УС, 117/00 – одл. УС, 67/01, 83/01 – ОЗ, 31/13 – одл. УС и 63/16, чл. 33, ст. 1.

¹³ Примјера ради, вид. ЗОН ФБиХ, чл. 36, ст. 2.

¹⁴ Примјера ради, вид.: ЗОН Хрватске, чл. 76, ст. 3; Закон о својинскоправним односима, *Службени лист Црне Горе*, бр. 19/09, чл. 131, ст. 2 у вези са чл. 153, ст. 2.

ких закључака. *Ratio legis* правила о издвајању односно стицању предмета домаћинства мање вриједности састоји се у намјери да лица која су живјела са оставиоцем у заједничком домаћинству не буду оштећена његовом смрти, те да не дође до „нагле промене услова њиховог живота”,¹⁵ односно ова правила су „у функцији обезбеђивања минимума егзистенције чланова породичног домаћинства оставиоца”.¹⁶ Предмети домаћинства којима су се овлашћена лица свакодневно служила (наравно, то не мора бити у дословном смислу свакога дана), припашће им у својину (заједничку или сусвојину) и неће се урачунати у њихов законски наследни дио јер ови предмети не улазе у састав заоставштине.¹⁷

Ови предмети треба да буду у оставиочевој својини у тренутку његове смрти, у супротном, они ће припасти другим лицима по неком другом основу. Примјера ради, припашће поклонопримцу уколико их је оставилац поклоном за случај смрти некеме даровао. За стицање својине на предметима домаћинства мање вриједности овлашћеним лицима није потребан додатни начин стицања, стичу их по сили закона тренутком оставиоачеве смрти.

Право на издвајање односно стицање предмета домаћинства имају законом овлашћена лица при чему је небитно да ли испуњавају наследноправне услове и какав је њихов наследноправни положај.¹⁸ Да ли је неко постао или није постао наследник *in concreto*,¹⁹ тј. да ли може или хоће да наслиједи (да ли је способан, достојан, искључен или лишен права на нужни дио, те да ли је дао позитивну наследну изјаву), потпуно је неважно.²⁰

¹⁵ Вид. О. Антић, З. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд 1996, 89; В. Ђ. Ђорђевић, С. Н. Сворцан, *Наследно право*, Краљево 1997, 68.

¹⁶ Са упућивањима, вид. И. В. Ђокић, *Наследноправна сингуларна сукцесија на основу закона*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, Ниш 2020, 219 и даље.

¹⁷ Неки аутори ипак говоре како у неким од проучаваних права „својина на предметима домаћинства улази у састав заоставштине и из ње се накнадно издваја у корист законом одређених субјеката”. Вид. Ј. Ђ. Видић Трнинић, (2015), 1767. О критици овог става писали смо у раду послатом за 34. Сусрете Копаоничке школе, под насловом „Правна природа права на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности”.

¹⁸ Вид. О. Антић, З. Балиновац, 95. О овом питању детаљно смо писали у раду послатом за 34. Сусрете Копаоничке школе, под насловом „Правна природа права на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности”.

¹⁹ „Право на предмете кућанства у смислу ове одредбе имају, према томе, и оставиочеви унуци, чији је отац на животу, као и његови даљи потомци, који су с њиме живјели у истом кућанству. Степен сродства није овдје важан.” – Вид. М. Креч, Ђ. Павић, *Коментар Закона о наслеђивању*, Загреб 1964, 103.

²⁰ Због сличности права која се у законодавној пракси и у правној књижевности збирно означавају као „издвајање имовине из састава заоставштине”, вид. Д. Теранић, „Издавање на име доприноса увећању оставиоачеве имовине”, *Зборник радова*

3. ИМАЈУ ЛИ ГРАЂАНСКИ СРОДНИЦИ ПРАВО НА СТИЦАЊЕ ОДНОСНО ИЗДВАЈАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА?

С обзиром на то да се у већини права која су предмет нашег проучавања, са изузетком Македоније и дјелимично Словеније, приликом одређења лица која имају право на стицање предмета домаћинства мање вриједности не помињу усвојилац односно усвојеник и његови потомци, поставља се питање, да ли се под родитељима односно потомцима мисли и на ова лица. Да забуна у погледу одређења значења појмова родитељ и потомак буде још већа, побринули су се писци појединих закона, у којима се на неким мјестима упоредо помињу родитељ и усвојилац, те потомак и усвојеник. Примјера ради, тако је у праву Србије код одређивања ко су законски и нужни насљедници, ко има право да захтијева нужни дио, због чега се неко може искључити из права на нужни дио, ко не може бити завјештајни свједок и сл., док таквог упоредног одређења код стицања предмета домаћинства нема.²¹ Да ли то значи да гдје нема овог упоредног навођења, да је законодавац сматрао да се тим правима могу користити искључиво крвни, а не и грађански сродници?

Већина правних теоретичара не даје прецизан одговор на ово питање. Поједини наглашавају како се под потомцима који имају право на издвајање предмета домаћинства подразумијевају и усвојеници из потпуног и непотпуног усвојења и њихови потомци.²² Када је ријеч о усвојиоцима, ови аутори немушто истичу како под родитељима треба разумјети и оставиоцеве усвојиоце, без јасног одређења да ли се то односи и на потпуно и на непотпуно усвојење.²³

Чини нам се, да и поред мањкавости постојећих законских рјешења, под родитељем и потомком код стицања предмета домаћинства треба подразумијевати усвојиоца и усвојеника и његове потомке. На овакав закључак, између осталог упућује и сврха овог правног института – заштита од нагле

Имовинскоправни аспекти породичних односа, Мостар 2018, 200–212. „Када ове особе подносе тужбу ради издвајања кућанских предмета из оставине, тада у погледу активног и пасивног супарничарства вриједе иста правила као и код спорова о чињеницама о којима овиси право оставитељевог потомка на издвајање имовине из оставине, а то значи да је активно супарничарство материјално и обично, а пасивно нужно.“ – Вид. С. Ледић, С. Видовић, *Нужно и јединствено супарничарство у тијек у оставинског поступка*, Загреб 2016, 47.

²¹ Упор. ЗОН Србије, чл. 8, 39, 60, 61, 113 и чл. 1, ст. 3.

²² Вид.: О. Антић, З. Балиновац, 92; С. Сворцан, „Стицање предмета домаћинства“, *Правни живот* 10/2005, II том, 685.

²³ Вид. О. Антић, З. Балиновац, 92. За разлику од поменутих аутора, неки правни писци изричито наглашавају, и у том смислу су посебни у нашој теорији, да право на стицање предмета домаћинства припада и оставиоцевом усвојиоцу, без обзира на то о ком се усвојењу ради. Међутим, с тим у вези не дају никакво објашњење. Вид. С. Сворцан, (2005), 685.

промјене животних прилика и егзистенцијална подршка оставиочевим најблиским лицима која су живјела са њим у истом домаћинству. То што ова лица нису изричито поменути приликом законског одређења, мислимо да није последица намјере законодавца да се тим лицима ускрати ово право, него последица процјене да се то подразумијева,²⁴ или пуки превид.

Став по коме се круг овлашћених лица не може проширивати јер је то привилегија тачно одређених лица,²⁵ мислимо да у овом случају није потпуно прецизан. Треба примијенити не само језичко, него и циљно и системско тумачење да би се на правилан начин истумачиле законске одредбе.²⁶ Тачно је да се не могу додавати било која лица међу имаоце овог права, али одређени законски појмови обухватају и крвне и грађанске сроднике.

Ипак, да не би било забуна ко се подразумијева под потомцима и родитељима, мислимо да би у законима о наслеђивању то требало изричито одредити, у казуистичком маниру.²⁷ У законодавствима у којима се овим правом могу користити само супружник, потомци и родитељи, требало би још поменути и усвојоца, односно усвојеника и његове потомке. Ако већина правних писаца који се баве искључиво насљедним правом, уопште не помињу ове категорије лица, из ових или оних разлога,²⁸ а неки чак изричито и оспоравају то њихово право, шта треба очекивати од осталих правника који се сусрећу са овом недоумицом.

Могли бисмо чак отићи и корак даље, па предложити да се и у осталим законодавствима са простора некадашње СФРЈ, прихвати законско

²⁴ Као што је то учињено на још неким мјестима. Рецимо, код недостојности, лишења, уступања и расподеле имовине за живота и сл. Умјесто свих, вид. ЗОН Србије, чл. 9, 64 и 183.

²⁵ Вид. М. Креч, Ђ. Павић, 103. Сличним аргументима служили су се још неки аутори. Вид. М. Митић, „Неколико напомена у вези са Законом о наслеђивању“, *Правни живот* 3/1956, 13.

²⁶ Правнополитички основ правила о стицању предмета домаћинства можемо пронаћи у „осјећају обитељске припадности“ о коме смо детаљно писали у: Д. Теранић, *Насљедноправне последице усвојења*, Источно Сарајево 2020, 144 – 149.

²⁷ Неки аутори сматрају супротно, указујући на законско рјешење из словеначког права у коме се помињу усвојеници и њихови потомци, а да је притом потпуно усвојење у потпуности изједначено са крвним сродством. Вид. И. В. Ђокић, 212–213. – „Мишљења смо да таква законска конструкција, само оптерећује законски текст, и не можемо рећи да се налази на једном квалитативно вишем нивоу, у односу на законска решења која нам доносе, хрватско, босанско-херцеговачко и црногорско право.“ Можда овакав став приличи словеначком праву, и ту уз извјесну ограду, али шта ћемо са законодавствима у којима постоји и облик непотпуног усвојења које није у потпуности изједначено са крвним сродством?!

²⁸ Притом, задржавамо право да неки од ових аутора под потомцима и родитељима подразумијевају усвојоце и усвојнике и њихове потомке, али се изричито не изјашњавају јер им је то можда очигледно.

рјешење из црногорског права у коме се правом на стицање предмета домаћинства могу служити сва лица из круга законских насљедника²⁹ (што обухвата и грађанске сроднике).³⁰ У посљедње вријеме ионако су ријетке вишегенерацијске породице, па не видимо разлог зашто не бисмо омогућили и тим ријетким изузецима ово право у складу са *ratio-м legis* овог института. То не би умногоме оштетило насљеднике нити оставиоцеве повјериоце, с обзиром на незнатну вриједност издвојених предмета,³¹ а у пракси се ово право не би толико често користило.³²

Да има смисла овакво законско рјешење свједоче и искуства из упоредног права. У руском³³ и бугарском³⁴ праву прихваћено је правило по коме сви насљедници који су живјели са оставиоцем у тренутку смрти имају право да захтијевају издвајање предмета домаћинства.³⁵ Доду-

²⁹ Слично, вид. Н. Стојановић, (2004), 284. Неки аутори заговарају проширење овог права на оставиоцеве браћу и сестре као и све претке, при чему говоре „о праву становања и коришћења предмета домаћинства на одређени период“. Вид. Т. Ђурђић-Милошевић, *Ограничење слободе завештајних располагања*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2018, 322.

³⁰ У Тезама за предпројекат Закона о насљеђивању, било је предвиђено да се неће узети у попис и рачун обични предмети домаћинства потребни за задовољење свакодневних потреба насљедника који су живјели у истом домаћинству, него ће се направити засебан списак тих ствари и оне предати насљедницима поврх њиховог насљедног дијела (Теза бр. 15 за предпројекат Закона о насљеђивању, Дио други, Нужни и расположиви дио). Наведено према В. Ђорђевић, С. Сворцан, 67. Мислимо да је и црногорски законописац био руковођен идејом коју су заступали аутори Теза по којима сва лица која улазе у круг законских насљедника могу да се користе правом на стицање предмета домаћинства.

³¹ Да би дошло до издвајања односно стицања, овакви предмети морају бити мање вриједности, и њима су се овлашћена лица морала служити свакодневно, по изричитом или прећутном одобрењу оставиоца, под условом да су живјели у заједничком домаћинству. Вид. О. Антић, (2009), 69.

³² Неки теоретичари предлажу да у круг лица која имају право на стицање предмета домаћинства у српском праву треба да уђе и ванбрачни супружник. Вид.: Н. Петрушић, „Нова концепција стицања својине на предметима домаћинства“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 36–37/1996–1997, 129; С. Сворцан, (2005), 686.

³³ Вид. Грађански законик Русије, *Гражданский кодекс*, § 1169 – *Преимущественное право на предметы обычной домашней обстановки и обихода при разделе наследства*, <http://base.garant.ru/10164072/>, 3. септембар 2021.

³⁴ Вид. Закон о насљеђивању Бугарске, *Закон за наследството*, § 12(1) – *Обикновената покъщнина*, <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2121542657>.

³⁵ Ипак, треба рећи да у упоредном праву постоје и законодавства у којима право на издвајање предмета домаћинства има знатно ужи круг лица. Примјера ради, у аустријском праву у виду законског прелегата ово право припада оставиоцевом супружнику, односно ванбрачном супружнику или партнеру из регистроване партнерске заједнице. Вид. Аустријски грађански законик, *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, § 745 – *Gesetzliches Vorausvermächtnis*, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>, 23. септембар 2021. У њемачком праву овим правом могу да се служе надживјели супружник односно партнер из регистроване партнерске заједнице. Вид. Њемачки грађански законик, *Bürgerliches Gesetzbuch*, § 1932 – *Voraus des Ehegatten*, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html, 23. септембар 2021.

ше, право стицања предмета домаћинства у праву Русије је ограничено правилом по коме се стечени предмети урачунавају у наследни дио (а распоређују се између санаследника сразмјерно њиховом наследном дијелу),³⁶ а у бугарском праву правилом да предмете домаћинства могу захтијевати само лица која су водила бригу о оставиоцу (што у стварности значи да ово право немају лица која су живјела кратко у заједници са оставиоцем).³⁷

4. ИЗДВАЈАЊЕ ОДНОСНО СТИЦАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА И ИСКЉУЧЕЊЕ И ОГРАНИЧЕЊЕ НАСЉЕДНОГ ПРАВА КОД НЕПОТПУНОГ УСВОЈЕЊА

У нашој ранијој правној књижевности поједини аутори су наглашавали да право на издвајање предмета домаћинства имају и усвојеници из непотпуног усвојења и њихови потомци под условом да су живјели у заједничком домаћинству са оставиоцем, без обзира на то да ли су њихова наследна права искључена или ограничена приликом заснивања усвојења.³⁸ Међутим, неки њихови савременици критиковали су овакав став, истичући да се овакав „закључак не може извести из постојећих правних норми које представљају извијесну привилегију за тачно одређене особе, чији се круг не може проширивати“.³⁹ Притом, ови аутори су наглашавали да ни „позивање на одредбу чл. 25, ст. 1 савезног Закона о насљеђивању, ништа не значи јер се том одредбом само конкретизирају наследна права усвојеника као законских наследника с обзиром на одредбу чл. 9, ст. 1 СЗОН-а, којом су и усвојеници укључени у круг законских наследника“.⁴⁰ Једино право које припада усвојенику и његовим потомцима који су живјели са оставиоцем у истом домаћинству, а тиче се предмета домаћинства, према овим ауторима – јесте право диобе, али у том случају вриједност остављених предмета урачунаће им се у наследни дио.⁴¹

³⁶ О праву на стицање предмета домаћинства у руском праву, више вид.: О. В. Мананников, *Наследственное право России*, Москва 2004, 295–296; Б. А. Булавеский и др., *Наследственное право*, Волтерс Клувер, 2005, 226–228.

³⁷ О условима за стицање предмета домаћинства у бугарском праву, више вид. Х. Тасев, *Българско наследство право*, София 1993, 125–126.

³⁸ Вид. Б. Благојевић, *Наследно право*, Београд 1960, 169.

³⁹ Вид. М. Креч, Ђ. Павић, 103. Сличним аргументима служили су се још неки аутори. Вид. М. Митић, 13.

⁴⁰ Вид. М. Креч, Ђ. Павић, 103.

⁴¹ Вид. М. Креч, Ђ. Павић, 103 у вези са чл. 151 СЗОН-а. Да ставови поменутих аутора нису сасвим досљедни, говори и то што усвојеницима из непотпуног усвојења признају право насљеђивања предмета домаћинства веће вриједности, али им не признају право на издвајање предмета домаћинства мање вриједности.

Чини нам се да је код поменутих правних писаца, а у вези са правом усвојеника и његових потомака да се служе институтом издвајања предмета домаћинства мање вриједности, дошао до изражаја теоријски став о правној природи ове установе. Наиме, наведени аутори су били поборници насљедноправног карактера ове установе. Они су полазили од тога да се овим правом могу служити само лица која имају право насљеђивања према оставиоцу, јер они њиме стичу законску испоруку.⁴²

Имајући у виду да је у правима Србије и Републике Српске јасно одређена правна природа ове правне установе у виду паранасљедног института којим се могу служити и лица која нису насљедници оставиоца у конкретном случају,⁴³ мислимо да и то говори у прилог ставу да усвојеници и њихови потомци из непотпуног усвојења имају право на издвајање предмета домаћинства без обзира на то да ли су њихова насљедна права искључена или ограничена приликом заснивања усвојења.⁴⁴ Овакав закључак може се извести и за остала права са простора бивше Југославије,⁴⁵ мада има аутора који говоре да је у овим правним системима издвајање предмета домаћинства ипак насљедноправног карактера.⁴⁶

Да ли су насљедна права усвојеника искључена или ограничена приликом заснивања непотпуног усвојења, потпуно је небитно јер је право на стицање предмета домаћинства самостално и не везује се за насљедничко својство. Могући приговори оваквом нашем ставу који би били на трагу схватања по којима воља умрлог мора бити поштована и код насљеђивања и код стицања предмета домаћинства, јер су у оба

⁴² Вид. М. Креч, Ђ. Павић, 103–104. Још неки аутори су заступали исти или сличан став. Вид.: Б. Визнер, *Грађанско право, књ. II, Насљедно право*, Осиек 1967, 206; Н. Гавела, *Насљедно право*, Загреб 1986, 341.

⁴³ И која не морају испуњавати насљедноправне услове да би постали корисници овог права.

⁴⁴ Пошто у важећем праву Србије постоји само облик потпуног усвојења, овај закључак начелно се не односи на ово право. Међутим, пошто и даље постоје случајеви непотпуних усвојења закључених према ранијим породичноправним прописима, код којих је било могуће искључење и ограничење насљедних права усвојеника, на овом мјесту помињемо и право Србије.

⁴⁵ Наравно, све ово тиче се само оних законодавстава у којима је задржан облик непотпуног усвојења уз могућност искључења и ограничења насљедних права усвојеника приликом заснивања усвојења. О овом институту, вид. Д. Теранић, *Насљедноправне последице усвојења*, Источно Сарајево 2020, 189–237.

⁴⁶ Вид.: Р. Илиоски, „Издвојување на предметите на домаќинството како наследно-правен институт“, *Годишен зборник* 4/2013, 142; Д. Мицковик, А. Ристов, *Наследно право*, Скопје 2020, 103; И. В. Ђокић, 216–218. О критици овог става писали смо у раду послатом за 34. Сусрете Копаоничке школе, под насловом „Правна природа права на издвајање односно стицање предмета домаћинства мање вриједности“.

случаја у питању оставиочева добра, која се стичу *mortis causa*,⁴⁷ могу се одбити истим аргументима као код правдања законског рјешења по коме право на издвајање предмета домаћинства имају и лица која су искључена или лишена права на нужни дио. Ако је оставилац већ дозволио да се његови укућани служе поменути предметима за његовог живота, иако им је то право могао ускратити, зашто им то право не би требало дати и након његове смрти.

На овакав закључак упућује и *ratio legis* овог правног института. Циљ стицања предмета домаћинства јесте да се одређеним лицима, која су била у најблиским односима са оставиоцем, и која су живјела са њим у заједничком домаћинству, пружи подршка приликом промјене околности насталих услед оставиоачеве смрти. Да усвојеници из непотпуног усвојења и њихови потомци, без обзира на наследна права према усвојоцу, имају право на стицање предмета домаћинства мање вриједности говори нам и сврха усвојења у нашем праву,⁴⁸ јер усвојење превасходно служи заштити интереса усвојеника, а не интереса усвојилаца.⁴⁹

5. СТИЦАЊЕ ОДНОСНО ИЗДВАЈАЊЕ ПРЕДМЕТА ДОМАЋИНСТВА И УТВРЂИВАЊЕ НЕВАЖНОСТИ АКТА О ЗАСНИВАЊУ УСВОЈЕЊА

Осим услова у погледу предмета домаћинства (мања/незнатна вриједност и свакодневна употреба), за коришћење овим правом потребно је да буду испуњени услови и на страни овлашћених лица. Прије свега, треба да постоји неко ко је у одговарајућој правнобитној вези са оста-

⁴⁷ Сходно критици законског рјешења у погледу права лица која су искључена и лишена права на нужни дио да стекну предмете домаћинства мање вриједности. Вид. Н. Стојановић, *Наследно право*, Ниш 2011, 49.

⁴⁸ Српски грађански законик из 1844. године први је правни извор у историји човјечанства у коме је основни циљ усвојења пружање заштите дјетету без родитељског старања. Вид. Д. Теранић, (2020), 32–39. – „Предвиђање узрасне доби од 21 године за усвојоце, и изостављање услова о немању сопственог потомства (што је средином XIX вијека било незамисливо законско рјешење у упоредном праву). (...) Такође, и могућност усвојења малолетне дјеце иде у прилог овој тврдњи, јер је усвајање искључиво пунољетних лица била законска претпоставка у већини законодавстава ондашњег времена. (...) Знајући да је идеја заштите дјетета универзална хришћанска вриједност и да ју је непрестано проповиједала Црква, поготово Православна (а што смо видјели кроз историјски приказ установе усвојења), није немогуће да је овај идеал пронашао своје оживотворење у законском тексту ондашње Србије.“

⁴⁹ У правној књижевности наглашава се да је усвојење област права у којој је најтеже постићи потпуно задовољење интереса свих страна. Увијек постоји неко чији су интереси чином заснивања усвојења оштећени, с тим да су ти интереси различите природе. Међутим, свагда треба водити рачуна да су интереси малолетног дјетета на првом мјесту. Вид. F. Burton, *Family Law*, London–Sydney–Portland–Oregon 2003, 486.

виоцем, најчешће браку или сродству. Затим, у тренутку делације ова лица треба да живе са оставиоцем у заједничком домаћинству.⁵⁰

Поједини правни писци наглашавају да у часу отварања наслеђа треба да постоји пуноважан брак са оставиоцем да би се овим правом могао служити надживјели супружник.⁵¹ Такође, ови теоретичари истичу да у случајевима губитка законског наследног права супружника предвиђених законима о наслеђивању (*argumentum per analogiam* из члана 22, став 1, тачка 1 и 2 ЗОН-а Србије), брачни друг губи право на стицање предмета домаћинства.⁵²

Будући да ови аутори говоре и о сходној примјени правила о поништењу брака послје смрти једног од супружника и на „поништење усвојења“, ⁵³ те да су наследноправна дејства у том случају иста,⁵⁴ поставља се питање шта значи овакав став поводом стицања предмета домаћинства од стране лица која су у грађанском сродству са оставиоцем. Да ли то значи да ова лица губе право стицања предмета домаћинства ако након оставиочеве смрти буде утврђена неважност акта о заснивању усвојења?⁵⁵ Ради лакше анализе, ово питање ћемо размотрити на примјеру правних посљедица оглашавања брака ништавим

⁵⁰ Уколико не постоји нико из реда овлашћених лица (или уопште не постоји, или нико од њих није живио са оставиоцем), онда ће предмети домаћинства мање вриједности ипак ући у састав заоставштине и бити предмет наслеђивања.

⁵¹ Вид. О. Антић, З. Балиновац, 92.

⁵² Ови теоретичари наводе да у случају када је оставилац покренуо бракоразводни поступак или поступак за поништење брака, а након оставиочеве смрти се утврди основаност тужбеног захтјева, супружник губи право на стицање предмета домаћинства. Исто, *mutatis mutandis*, вриједи и када се послје оставиочеве смрти подигне тужба за поништење брака. Вид. О. Антић, З. Балиновац, 92. Сличан став имају још неки правни писци, али за разлику од поменутих теоретичара, они углавном заступају схватање о наследноправном карактеру установе издвајања предмета домаћинства, а не паранаследном. Вид.: М. Креч, Ђ. Павић, 106; С. Сворцан, *Наследна права брачног и ванбрачног партнера*, Краљево 1999, 45. Поједини аутори приликом одређивања случајева када супружник губи право на стицање предмета домаћинства, помињу случајеве накнадног утврђивања основаности тужбеног захтјева за разводом, трајан престанак брачне заједнице, али не и случај оглашавања ништавим брака након смрти једног од супружника. Вид. В. Ђорђевић, С. Сворцан, 69.

⁵³ Због различитих начина „поништења усвојења“, у раду се служимо синтагмом „утврђивање неважности акта о заснивању усвојења“. О разлозима за овакво поступање, вид. Д. Ђеранић, *Наследноправна дејства усвојења*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2016, 296–314.

⁵⁴ Вид. О. Антић, З. Балиновац, 200.

⁵⁵ У овом раду намјерно не желимо да се бавимо правним дејствима накнадно утврђене основаности захтјева за раскидом непотпуног усвојења, а што је предвиђено као могућност у неким законодавствима. Истраживање овог питања додатно би усложнило излагање у раду, што нам је веома познато будући да смо се наследноправним дејствима раскида непотпуног усвојења бавили у докторској расправи.

послије оставиочеве смрти. Ако прихватимо став поменутих аутора, то би сходно требало да се односи и на правне посљедице утврђивања неважности акта о заснивању усвојења.

За разумијевање овог проблема, прије свега, треба поћи од правне природе стицања предмета домаћинства. Како смо то већ неколико пута поменули, у нашем савременом праву, како у правној теорији, тако и у правној пракси, већински је прихваћено становиште о паранасљедном карактеру овог права.⁵⁶ То значи, да имаоци права на стицање односно издвајање предмета домаћинства мање вриједности не треба да испуњавају услове за стицање насљедничког својства иза оставиоца. Односно, ово право није насљедно право, него самостално право које проистиче из чињенице живљења у заједничком домаћинству са оставиоцем, свакодневном коришћења одређеним предметима мање вриједности, те намјере да се оставиочевим блиским лицима омогући лакши наставак живота, а да се притом не оштете насљедници и повјериоци оставиоца. Отуда, чини нам се, било какво поистовјетивање губитка законског насљедног права, односно примјена аналогije на губитак права на издвајање предмета домаћинства, правнодогматски не долази у обзир.

У савременој правној књижевности, примјера ради, већински се сматра да недостојна лица имају право стицања предмета домаћинства иако не могу наслиједити ни по закону, ни по завјештању.⁵⁷ Ако узмемо у обзир да се у законима о насљеђивању на сличан начин одређује губитак насљедног права због недостојности и губитак права насљеђивања због накнадног утврђивања постојања узрока ништавости брака, не видимо разлог зашто би се дејство норме о губитку насљедног права надживјелог супружника проширивало на губитак права на стицање предмета домаћинства мање вриједности, кад то није случај код недостојности.⁵⁸

Стицање предмета домаћинства можда чак можемо упоредити и са стицањем заједничке имовине супружника у неважећем браку, а све у вези са наводним губитком права на издвајање предмета домаћинства усљед губитка законског насљедног права надживјелог супружника накнадним утврђењем ништавости брака. И у правној теорији, и у

⁵⁶ Вид.: А. Гамс, *Увод у грађанско право, Општи део*, Београд 1967, 307; М. Ведриш, *Основи имовинског права*, Загреб 1976, 327; О Антић, З. Балиновац, 90; С. Сворцан, *Насљедно право*, Крагујевац 2009, 23; Н. Петрушић, „Заједничка својина на предметима за домаћинство“, *Новине у Закону о насљеђивању Србије из 1995. год.* (ур. С. Сворцан), Крагујевац 1998, 60 и даље; Н. Стојановић, „Правни режим стицања предмета домаћинства“, *Правни живот* 10/2004, Том II, 283; Д. Ђурђевић, (2010), 46.

⁵⁷ Умјесто свих, вид. О. Антић, З. Балиновац, 91 у вези са чл. 1 и 4 ЗОН-а Србије.

⁵⁸ Упор. ЗОН Србије, чл. 4 и чл. 25: „Не може наследити на основу закона или завештања, нити стећи какву корист из завештања (недостојан је).“ – „Брачни друг губи право законског насљеђивања.“

правној пракси, неспорно је да правноснажна пресуда којом се брак поништава дјелује за убудуће, тј. ништави бракови до тренутка поништења производе сва правна дејства као и пуноважан брак.⁵⁹

Да би наступила посебна дејства поништења брака која би дјеловала ретроактивно, потребно је то законом предвидјети. Такав случај имамо код губитка законског наслједног права надживјелог супружника, предвиђеног у законима о наслеђивању.⁶⁰ Међутим, овај случај је ограничен на губитак права законског наслеђивања. Или нам се бар тако чини!? Пошто стицање предмета домаћинства није исто што и стицање наслједног права, него представља самостално право, то би требало да значи да губитак наслједног права надживјелог супружника нема никаквог утицаја на губитак права на стицање предмета домаћинства мање вриједности.

Примјеном свега реченог на односе настале из усвојења, можемо да закључимо да евентуални⁶¹ губитак законског наслједног права усвојилоца или усвојеника након оставиоачеве смрти, због утврђивања ништавости акта о заснивању усвојења,⁶² нема никаквог утицаја на стицање предмета домаћинства мање вриједности. Ако је у тренутку смрти оставиоца постојала правнобитна веза између декујуса и овлашћених лица, могуће накнадно утврђење „ништавости те везе“ нема утицаја на стицање предмета домаћинства. Ово право је стечено на основу испуњења законских претпоставки које су постојале у тренутку делације – свакодневне употребе предмета домаћинства мање вриједности од стране лица која су живјела у заједничком домаћинству, а која су се у том часу налазила у одговарајућој правнобитној вези са оставиоцем.

⁵⁹ До поништења, уколико су били у заједници живота, супружници радом стичу заједничку имовину. Након поништења брака, дјеца остају брачна и сл. О овоме, са упућивањима, више вид. С. Панов, *Породично право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2010. О значењу појма заједница живота, умјесто свих, више вид.: З. Поњавић, „Заједница живота – основ породичних и наслједних права брачног друга“, *Новине у Закону о наслеђивању Србије из 1995. године* (ур. С. Сворцан), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 1998, 15; С. Панов, 106–107, 116, 332–333.

⁶⁰ Умјесто свих, вид.: ЗОН Србије, чл. 22; ЗОН РС, чл. 24.

⁶¹ Наслједноправна дејства „поништења усвојења“ прилично су спорна у неким правима, отуда ова ограда у виду ријечи „евентуални“ губитак. О овоме, вид. Д. Теранић, (2016), 264–314.

⁶² Треба напоменути да постоје извјесне разлике између утврђивања ништавости брака и утврђивања „ништавости усвојења“ након смрти неког од лица из тог односа. Када умре један од брачних супружника, брак престаје јер је то лична веза мушкарца и жене. Међутим, када умре усвојилац или усвојеник, усвојење или боље речено грађанско сродство по том усвојењу не престаје. Грађанско сродство које је настало тренутком заснивања усвојења и даље производи правна дејства, и та дејства су шира од дејстава тазбинског сродства које је настало закључењем брака и које такође постоји након смрти супружника.

6. ЗАКЉУЧАК

Након што смо проучили законска рјешења и правнотеоријске ставове о питањима која смо поставили на почетку рада, можемо да изведемо неколико закључака. Усвојилац и усвојеник, како из потпуног тако и непотпуног усвојења, у свим проучаваним законодавствима имају право на стицање предмета домаћинства мање вриједности. Ово право треба им зајамчити јер јак осјећај обитељске припадности између грађанских сродника оправдава оваква законска рјешења. Будући да су грађански сродници на простору који насељавају Јужни Словени одвајкада били у прилично јакој вези, те да је Српским грађанским закоником први пут у историји писаног права усвојеник постављен у средиште законодавног приступа, а не само усвојилац, утолико више су оваква рјешења оправдана.

Искључење или ограничење насљедних права усвојеника приликом заснивања непотпуног усвојења, за које иначе сматрамо да је реликт прошлих времена и неуспио правни трансплант из неких германских права, нема никакво дејство на право стицања предмета домаћинства мање вриједности. Исто тако, утврђивање неважности акта којим је засновано усвојење након оставиоачеве смрти нема утицаја на стицање предмета домаћинства. Овај правни институт нема насљедноправну природу и било какво довођење у везу са (не)постојањем насљедног права неког лица према оставиоцу не утиче на испуњење самосталних законских претпоставки прописаних за стицање овог права.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Антић, Оливер, Балиновац, Зоран, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд 1996;
2. Антић, Оливер, *Наследно право*, Београд 2009;
3. Благојевић, Борислав, *Наследно право*, Београд 1960;
4. Булавеский, Борис Александрович и др. (отв. ред. К. Б. Ярошенко), *Наследственное право*, Волтерс Клувер, 2005;
5. Burton, Frances, *Family Law*, London–Sydney–Portland–Oregon 2003;
6. Ведриш, Мартин, *Основи имовинског права*, Загреб 1976;
7. Видић Трнинић, Јелена Ђ., „Утицај заједнице живота, имовинског стања и радне способности наследника на конструкцију правила законског наслеђивања”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 4/2015;
8. Визнер, Борис, *Грађанско право, књ. II, Насљедно право*, Осипјек 1967;
9. Гавела, Никола, *Насљедно право*, Загреб 1986;
10. Гамс, Андрија, *Увод у грађанско право, Општи део*, Београд 1967;

11. Ђокић, Ивана В., *Наследноправна сингуларна сукцесија на основу закона*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, Ниш 2020;
12. Ђорђевић, Владислав, Сворцан, Слободан, *Наследно право*, Краљево 1997;
13. Ђурђевић, Дејан, „Актуелна реформа наследног права у Црној Гори“, *Анали Правног факултета у Београду* 1/2009;
14. Ђурђевић, Дејан, *Основи наследног права Црне Горе*, Подгорица 2010;
15. Ђурђић-Милошевић, Тамара, *Ограничење слободе завештајних располагања*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2018;
16. Илиоски, Ристо, „Издвојување на предметите на домаќинството како наследно-правен институт“, *Годишен зборник* 4/2013;
17. Креч, Милан, Павић, Ђуро, *Коментар Закона о наслеђивању*, Загреб 1964;
18. Ледић, Сенија, Видовић, Свјетлана, *Нужно и јединствено супарничарство у тијек оставинског поступка*, Загреб 2016;
19. Мананников, О. В., *Наследственное право России*, Дашков и К', Москва 2004;
20. Марковић, Славко, „Наслеђивање предмета домаћинства у светлу концепције о минимуму егзистенције“, *Зборник радова Правно-економског факултета у Нишу* 8/1969;
21. Митић, Михајло, „Неколико напомена у вези са Законом о наслеђивању“, *Правни живот* 3/1956;
22. Мицковик, Дејан, Ристов, Ангел, *Наследно право*, Скопје 2020;
23. Панов, Слободан, *Породично право*, Београд 2010.
24. Петрушић, Невена, „Заједничка својина на предметима за домаћинство“, *Новине у Закону о наслеђивању Србије из 1995. год.* (ур. С. Сворцан), Крагујевац 1998;
25. Петрушић, Невена, „Нова концепција стицања својине на предметима домаћинства“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 36–37/1996–1997;
26. Поњавић, Зоран, „Заједница живота – основ породичних и наследних права брачног друга“, *Новине у Закону о наслеђивању Србије из 1995. године* (ур. С. Сворцан), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 1998;
27. Сворцан, Слободан, „Стицање предмета домаћинства“, *Правни живот* 10/2005, II том;
28. Сворцан, Слободан, *Наследна права брачног и ванбрачног партнера*, Принт, Краљево 1999;
29. Сворцан, Слободан, *Наследно право*, Крагујевац 2009;
30. Стојановић, Наташа, „Правни режим стицања предмета домаћинства“, *Правни живот* 10/2004, II том;
31. Стојановић, Наташа, *Наследно право*, Ниш 2011;

32. Тасев, Христо, *Българско наследство право*, Сиела, София 1993;
33. Теранић, Димитрије, „Издавање на име доприноса увећању оставиочеве имовине“, *Зборник радова Имовинскоправни аспекти породичних односа*, Шести међународни научни скуп Дани породичног права, Правни факултет Универзитета „Демал Биједић“ у Мостару, Мостар 2018;
34. Теранић, Димитрије, *Наследноправна дејства усвојења*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2016;
35. Теранић, Димитрије, *Наследноправне последице усвојења*, Источно Сарајево 2020;
36. Финжгар, Алојзиј, *Дедно право Југославије*, Правна факултета Универзе в Љубљани, Љубљана 1962.

Правни прописи

1. Аустријски грађански законик, *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>;
2. Грађански законик Русије, *Гражданский кодекс*, <http://base.garant.ru/10164072/>;
3. Закон о наслеђивању, *Службени гласник Р. Српске*, бр. 1/09, 55/09 – испр., 91/16, 28/19 – одлука УС и 82/19;
4. Закон о наслеђивању, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 46/95, 101/03 – одлука УС и 6/15;
5. Закон о наслеђивању, *Службени гласник СР Србије*, бр. 52/74 и 1/80;
6. Закон о наслеђивању, *Службени лист ФНРЈ*, бр. 20/55, и *Службени лист СФРЈ*, бр. 12/65 и 47/65;
7. Закон о наслеђивању Брчко Дистрикта БиХ, *Службени гласник БД БиХ*, бр. 36/17;
8. Закон о наслеђивању Бугарске, *Закон за наследството*, <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2121542657>.
9. Закон о наслеђивању у Федерацији БиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 80/14 и 32/19 – одлука УС;
10. Закон о наслеђивању, *Народне новине Р. Хрватске*, бр. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15 и 14/19;
11. Закон за наследувањето, *Службен весник на Р. Македонија*, бр. 47/96;
12. *Zakon o dedovanju, Uradni list SR Slovenije*, št. 15/76 и 23/78 и *Uradni list R. Slovenije*, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 31/13 – odl. US in 63/16;
13. Закон о наслеђивању, *Службени лист СР БиХ*, бр. 22/73, 22/75, 38/78, 7/80 – пречишћени текст, и 15/80 – исправка;
14. Закон о наслеђивању, *Службени лист Црне Горе*, бр. 74/08 и 75/17 – одлука УС;

15. Закон о основама својинскоправних односа, *Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, и *Службени гласник Р. Српске*, бр. 38/03;
16. Закон о својинскоправним односима, *Службени лист Црне Горе*, бр. 19/09;
17. Њемачки грађански законик, *Bürgerliches Gesetzbuch*, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html;
18. Преднацрт грађанског законика Србије, Књига пета, Наслеђивање, 2019;
19. Тезе за предпројекат Закона о наслеђивању, Дио други, Нужни и расположиви дио.

Associate Professor Dimitrije Ćeranić, LL.D.

Faculty of Law, University of East Sarajevo

ON OBTAINING RIGHTS TO HOUSEHOLDE ITEMS AND ADOPTIVE KINSHIP

Summary

Author attempts to analyze relationship between legal rules which in specific jurisdiction govern obtaining the right to household items and rules which regulate legal consequences of creating adoptive kinship. Since some legal systems stipulate that personal household items of lesser value for everyday use are not considered part of deceased estate, author raises the question as to whether individuals from adoptive kinship can exercise this right.

Further aim of this paper is to estimate effects of possible exclusion and limitation of inheritance rights to household items of adoptees in partial adoption.

Author also examines the effects that annulling an adoption order which was created after death of a party to the adoption process, may have on obtaining the right to household items. Author came to the conclusion that, under all legislation analyzed in this paper, both adopter and adoptee from either partial or full adoption relationship are entitled to obtain household items. Exclusion or limitation of inheritance rights of the adoptee in the moment of creating partial adoption produces no legal effects on this right. In addition, the fact that an order of adoption created after the death of the decedent has been declared void has no effect to obtaining rights to household items of lesser value.

Key words: *Obtaining rights to household items; Adoptive kinship, Full adoption, Partial adoption.*